

บทที่ 2

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย กับ ตะวันออกกลาง

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับชนชาติมุสลิม

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศในตะวันออกกลาง อาจสืบสาวเรื่องราวได้ในประวัติความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมุสลิม ซึ่งเชื่อกันว่ามีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย ที่ศาสนาอิสลามได้แพร่หลายเข้ามาในอินเดีย และแหลมมลายู ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ 1 ด้านที่ 3 บรรทัดที่ 1 มีคำว่าปसान ซึ่งหมายถึง ตลาดของแห้ง และเชื่อกันว่ามาจากศัพท์เปอร์เซียที่ว่าบาซาร์ หรือ มลายู ประสัร^๑ ซึ่งเพี้ยนมาจาก บาซาร์ ข้อความในศิลาจารึกมีว่า "เบื้องตีนนอกเมืองสุโขทัยนี้ มีตลาดปसानมีพระอัจนะ มีปราสาทมีป่าหมากพร้าว มีป่าหมากกลาง มีไร่มีนา มีถิ่นมีถ่านมีบ้านใหญ่บ้านเล็ก..."¹

นอกจากนี้ ในภูมิศาสตร์วัดโพธิ์ ท่านกาญจนาคพันธ์ ได้เขียนไว้ว่า แยกมะหะหมัดที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยเรา ซึ่งไม่อาจชี้ชัดว่าเป็นชาติไหน แต่มีถ้อยคำหรือภาษาที่ใช้เป็นภาษาแขกที่เก่าแก่ที่สุดคำหนึ่งคือ คำว่า ปसान ซึ่งแปลว่า ตลาดมีห้องแถว ภาษาเปอร์เซียว่า บาซาร์

หลักฐานเหล่านี้ ทำให้พอจะเชื่อได้ว่า ถึงแม้จะไม่มี การติดต่อสัมพันธ์อย่างเป็นทางการแบบในปัจจุบัน แต่อย่างน้อยในระดับประชาชน ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับชาวมุสลิมคงเกิดขึ้นมาตั้งแต่ยุคสุโขทัย และน่าที่จะเป็นไปในลักษณะของการติดต่อค้าขาย โดยฝ่ายมุสลิมเดินทางมาค้าขายถึงที่แหลมมลายู และ

¹ดิเรก กุลศิริสวัสดิ์, "พลิกความสัมพันธ์กษัตริย์ไทยและมุสลิม," ทาง
นำฉบับวิเคราะห (20 ส.ค. - 19 ก.ย. 2530): 34.

กระจายขึ้นมาทางตอนเหนือดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน และประกอบกับ
 ตามประวัติศาสตร์ในยุคนั้นไม่ปรากฏว่า คนไทยเป็นชาติที่เดินเรือเก่ง เพราะ
 ฉะนั้น เรือสินค้าสมัยนั้นจึงมีผู้สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นของพวกอาหรับและเปอร์เซีย
 มากกว่า และการค้าในสมัยนั้น ย่อมชักจูงให้มุสลิมมาตั้งหลักแหล่งในกรุงเทพฯ
 เป็นธรรมดา แม้แต่คนเดินเรือทะเลหลวงในสมัยอยุธยาที่ใช้ แต่คนฝ่ายแขกจาม
 และมลายูเป็นพื้น²

คำว่า "จุฬาราชมนตรี" ซึ่งเป็นตำแหน่งฝ่ายมุสลิมให้ข้อปรึกษาด้าน
 ศาสนาแก่ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน ก็มีประวัติมาตั้งแต่
 ครั้งกรุงศรีอยุธยา ในทำเนียบศักดินาของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ มีทำเนียบ
 ตำแหน่งขุนนาง ซึ่งในภายหลังเรียกว่า "กรมท่าขวา" มี "ท่านจุฬาราชมนตรี"
 เป็นหัวหน้าฝ่ายแขก คู่กับ "หลวงไชฎีกราชเศรษฐี" หัวหน้าฝ่ายจีน³

ดังนั้น บทบาทของพวกมุสลิมในแผ่นดินสยาม จึงไม่ได้เป็นเพียงพ่อค้า
 หรือราษฎรสามัญเท่านั้น หากแต่ได้เข้ามามีบทบาทในราชสำนักร่วมรับผิดชอบใน
 การบริหารราชการของสยาม และชาวเปอร์เซียที่มีบทบาทสำคัญปรากฏหลักฐาน
 แน่ชัดในสมัย สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ได้แก่ "เจกอะหมัด" และ "มะหะหมัด
 สุอิด" ซึ่งได้เข้ามาด้วยจุดประสงค์ทางการค้า ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ท่ากายี อันเป็น
 ถิ่นฐานของพวกแขกเจ้าเซ็น ท่านผู้นี้เป็นต้นสกุลขุนนาค ตามรายละเอียดที่มีอยู่
 แล้วในหนังสือ "เจกอะหมัด" ฉบับของพระยาโกมารกุลมนตรี⁴

กล่าวโดยสรุป ชาวมุสลิมได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย
 ถึงแม้ว่าในอดีตจะยังไม่มี การแบ่งแยกประเทศในตะวันออกกลางเป็นประเทศต่าง ๆ
 อย่างในปัจจุบัน รวมทั้งมีการแต่งตั้งทูตไปประจำ ณ ประเทศใดประเทศหนึ่งแต่

²ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, "พลิกความสัมพันธ์กษัตริย์ไทยและมุสลิม," หน้า
 เดิม.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 35.

⁴ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์, "มุสลิมในราชสำนักสู่ตำแหน่งจุฬาราชมนตรี,"
 ทางนาฉบับวิเคราะห (20 ก.ย.-19 ต.ค.2530): 37.

คนในสมัยก่อนก็รู้จักที่จะติดต่อ เดินทางไปมาหาสู่กัน เพราะฉะนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับชนชาติมุสลิม จึง เป็นสิ่งที่ได้ดำเนินมาช้านานและมีความคุ้นเคยตลอดจนอยู่ร่วมในสังคมเดียวกับคนไทยทั่วไป ซึ่งในส่วนต่อไปจะได้กล่าวถึงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตะวันออกกลางในปัจจุบัน

ความสัมพันธ์ไทย - ตะวันออกกลางโดยภาพรวม

ความสัมพันธ์ไทยตะวันออกกลาง โดยทั่วไปสามารถพิจารณาบนพื้นฐานผลประโยชน์ของไทยในภูมิภาคดังกล่าว ซึ่งแยกออกได้ 3 ประการ ดังนี้

ผลประโยชน์ทางการเมือง

ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและปริมาณน้ำมันสำรองจำนวนมากส่งผลให้ประเทศไทยในตะวันออกกลางสามารถก้าวขึ้นมามีบทบาทในเวทีการเมืองโลกมากขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากปัจจัยทั้งสองประการที่กล่าวมาคือ เงิน และน้ำมันนั้นส่งเสริมให้บทบาทของประเทศเหล่านี้มีน้ำหนักมากขึ้น ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อตะวันออกกลางในเวทีการเมืองระหว่างประเทศมาก เนื่องจากกลุ่มประเทศนี้มีความสำคัญในการลดความเสี่ยงในสหประชาชาติอย่างมาก ในประเด็นที่เกี่ยวกับข้อพิพาทรับรองความชอบธรรมของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย และมติเกี่ยวกับการถอนทหารเวียดนามออกจากกัมพูชา ซึ่งรัฐบาลไทยให้การรับรองรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย และพยายามผลักดันให้นานาชาติให้การสนับสนุนในมติดังกล่าว ในส่วนของประเทศไทยในตะวันออกกลางที่ให้การสนับสนุนไทยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อมติความชอบธรรมของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย

สนับสนุนทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยสนับสนุน
โอมาน	บาห์เรน	ไซปรัส
ซาอุดีอาระเบีย	คูเวต	อิหร่าน
	กาตาร์	อิรัก

สนับสนุนทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยสนับสนุน
	สหรัฐอเมริกา	จอร์แดน
		เลบานอน
		ซีเรีย
		เยเมน

ข้อมติเกี่ยวกับการถอนทหารออกจากกัมพูชา

สนับสนุนทุกครั้ง	บางครั้ง	ไม่เคยสนับสนุน
โอมาน	บาห์เรน	ไซปรัส
ซาอุดีอาระเบีย	คูเวต	อิหร่าน
	กาตาร์	อิรัก
	สหรัฐอเมริกา	จอร์แดน
		เลบานอน
		ซีเรีย
		เยเมน

ประเทศที่ให้การสนับสนุนไทยอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย และโอมาน ส่วนที่ให้การสนับสนุนเป็นบางครั้งแต่ก็ยังถือว่ามีท่าทีที่สนับสนุนไทย เป็นประเทศที่ไทยมีความสัมพันธ์ทางการค้าอยู่ในปริมาณที่สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ซาอุดีอาระเบีย เป็นประเทศที่ใหญ่มีประชากรมากมีปริมาณน้ำมันสูงสุด เช่นเดียวกับการเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของไทย ประกอบกับแรงงานไทยเดินทางไปหากินในประเทศเหล่านี้เป็นจำนวนมาก (ในซาอุดีอาระเบียมากที่สุด) ดังนั้นความสัมพันธ์ทางการเมืองที่ดีจะเป็นสิ่งประกันหรือช่วยเสริมสร้างผลประโยชน์ทางด้านอื่น ๆ ของไทยตัวอย่างประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าผลประโยชน์ทางการเมืองหรือความสัมพันธ์ทางการเมือง เกี่ยวโยงกับผลประโยชน์ด้านอื่น ได้แก่ กรณีความสัมพันธ์ไทยกับซาอุดีอาระเบียที่เกิดปัญหาความขัดแย้งหมองใจ ด้วยเหตุที่เจ้าหน้าที่สถานทูตซาอุดีฯ ในกรุงเทพมหานครถูกสังหาร 3 คน กรณีคนงานไทย วิจารณ์กรรมเพชรจากวังของเจ้าชายซาอุดีฯ ซึ่งเรื่องราวยังไม่คลี่คลายและเป็น

ปัญหาที่ทางการซาอุดีฯ หยิบยกขึ้นมาถามเจ้าหน้าที่ไทยอยู่เสมอ ผลพวงของความไม่พอใจก็คือ การงดออกวีซ่าให้กับคนงานไทย และประกาศห้ามคนในชาติตนเดินทางเข้าประเทศไทย โดยอ้างว่าไม่มีความปลอดภัยเพียงพอ ทำให้ไทยต้องสูญเสียผลประโยชน์ คือ รายได้จากแรงงาน โดยเฉพาะแต่ในซาอุดีอาระเบียเท่านั้น แต่ยังคงรวมถึงในคูเวต เนื่องจากวีซ่าของซาอุดีอาระเบีย สามารถใช้เป็นวีซ่าผ่านเข้าคูเวตได้ทันที

สำหรับปัญหาความขัดแย้งในตะวันออกกลาง เช่น ปัญหาระหว่างอาหรับและอิสราเอล ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2491 ยังไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อไทย ท่าทีของไทยจึงเป็นกลาง และเมื่อมีการพิพาทระหว่างอาหรับและอิสราเอล ครั้งที่สองในปี พ.ศ. 2499 ไทยเริ่มกระทบกระเทือน เนื่องจากมีการปิดคลองสุเอซ ทำให้การขนส่งสินค้าลำบาก สินค้ามีราคาแพง และเมื่อเกิดสงครามขึ้นในปี พ.ศ. 2510 ครั้งนี้อาหรับเริ่มใช้น้ำมันเป็นเครื่องมือ จนกระทั่งเกิดสงครามขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2515 อาหรับได้ขึ้นราคาน้ำมันถึง 3 เท่าตัว สร้างความเดือดร้อนต่อประเทศต่างๆ ทั่วไป ในครั้งนี้ไทยได้มีความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการให้การรับรององค์การปลดปล่อยปาเลสไตน์ เนื่องจากฝ่ายอาหรับให้การสนับสนุน และประเทศไทยต้องพึ่งพาน้ำมันจากภูมิภาคนี้ (แต่รัฐบาลไทยยังไม่ได้ให้การรับรององค์การดังกล่าวแต่อย่างใด) ในขณะเดียวกันก็สนับสนุนมติของสหประชาชาติในการแก้ปัญหานี้ ตลอดจนรับรองสิทธิการคงอยู่ของอิสราเอล⁵ ซึ่งสหรัฐฯ เป็นประเทศที่ให้การสนับสนุนอิสราเอล ประเทศไทยในขณะนั้นมีความผูกพันใกล้ชิดกับสหรัฐฯ ในฐานะพันธมิตรในการต่อต้านการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

⁵ อภิญา รัตนมงคลมาศ, ดร. "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตะวันออกกลาง," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ, หน่วยที่ 13-15, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2529), หน้า 806.

วิกฤตการณ์อ่าวเบอริงที่ผ่านมา ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่อิรักบุกยึด ประเทศคูเวต ไทยให้การสนับสนุนมติของสหประชาชาติคัดค้านการกระทำของ อิรัก ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งเป็นผู้นำใน การต่อต้านอิรักในภูมิภาคตะวันออกกลาง มีแนวโน้มที่ดีมากขึ้นและฝ่ายซาอุดีฯ ได้ ประกาศว่าจะแก้ไขเรื่องวีซ่าให้กับคนไทย (แต่ยังไม่มีความคืบหน้าเท่าใด เนื่องจากความไม่แน่ใจในท่าทีของไทย และปัญหาคดีความที่ยังไม่คลี่คลาย)

ผลประโยชน์ด้านความมั่นคง

เจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศท่านหนึ่ง ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ไทยและตะวันออกกลางว่า ไทยดำเนินนโยบายที่มีความระมัดระวัง และป้องกันมิให้มีข้อพิพาททางการเมืองเนื่องจากเกรงว่า ความขัดแย้งระหว่าง ประเทศอาจนำไปสู่การแทรกแซงกิจการภายใน และในทางอ้อมเดียวกัน รัฐบาล ไทยก็มีนโยบายปฏิบัติต่อชาวมุสลิมใน 4 จังหวัดภาคใต้ด้วยความละมุนละม่อม เพื่อป้องกันการเข้าแทรกแซงของต่างชาติเช่นกัน ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ เพราะจวบจนถึงปัจจุบันขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่เรียก ตัวเองว่า ขบวนการพูโล และขบวนการอื่น ยังคงปฏิบัติการอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ และพยายามสร้างเงื่อนไขขึ้นมาโจมตีรัฐบาลไทย เพื่อดึงต่างชาติเข้ามาแทรกแซง

ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ

ไทยมีผลประโยชน์ทางด้านนี้อ่างมหาศาล ประการแรก ไทยต้องพึ่งพิง ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญคือ น้ำมัน ในบรรดาประเทศอาเซียนทั้งหมด มาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไน เป็นประเทศที่ส่งออกน้ำมัน ในขณะที่ไทยและฟิลิปปินส์เป็น ประเทศที่ต้องนำเข้าน้ำมัน ส่วนสิงคโปร์มีสถานะพิเศษคือ เป็นศูนย์กลางน้ำมันที่ใหญ่

ที่สำคัญในภูมิภาค จึงมีการนำเข้าและส่งออกน้ำมันในปริมาณที่สูง และมีรายได้ส่วนหนึ่งจากการกลั่นน้ำมัน⁶

ประเทศไทยมีความสามารถในการผลิตน้ำมันได้วันละประมาณ 44,000 บาร์เรลต่อวัน ในขณะที่การบริโภคน้ำมันสูงวันละ 400,000 บาร์เรล ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ไม่สมดุลย์กัน เพราะฉะนั้นไทยจึงต้องพึ่งพิงการนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศ และในปี 2533 ไทยนำเข้าน้ำมันดิบเฉลี่ย 209,180 บาร์เรล/วัน คิดเป็นมูลค่า 42,726 ล้านบาท โดยนำเข้าจากตะวันออกกลาง 133,120 บาร์เรล/วัน หรือประมาณร้อยละ 64 ของการนำเข้าทั้งหมด คิดเป็นมูลค่า 25,318 ล้านบาท⁷

ภาวะการพึ่งพิงที่สูงเช่นนี้ ทำให้ความสำคัญของตะวันออกกลางต่อไทยในทางการค้ามีค่อนข้างสูง ปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาคจึงมีผลกระทบต่อไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กรณีความขัดแย้งในอ่าวเปอร์เซีย นอกจากจะทำให้ราคาน้ำมันสูงขึ้นแล้ว การค้าด้านอื่น ๆ ก็เกิดการชะงักงัน เช่น ตลาดอิรักและคูเวตที่สามารถรองรับสินค้าจากไทยเป็นมูลค่ากว่า 30,000 ล้านบาท สินค้าสำคัญได้แก่ ข้าว ข้าวโพด สิ่งทอ เสื้อผ้า และรองเท้า ในปี พ.ศ.2532 สิ่งทอและเสื้อผ้าทารายได้ทั้งสิ้น 12,000 ล้านบาท และในครั้งแรกของปี พ.ศ.2533 ทารายได้ 8,000 ล้านบาท (ในระหว่างเดือนสิงหาคม-ธันวาคม) สรุปลงแล้วในปีพ.ศ.2533

⁶ปาริชาติ โชติยะ, "สงครามตะวันออกกลางกับกลุ่มประเทศอาเซียน, "เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่องวิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซีย: มูลเหตุและผลกระทบ" เสนอที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 17-19 เม.ย.2534. (อัดสำเนา)

⁷จริญ อจลภูมิ, ดร., "ปัญหาพลังงานจากวิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซียกับอนาคตสังคมโลก," เสนอที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 17-19 เม.ย.2534. (อัดสำเนา)

การส่งออกไปตะวันออกกลางได้ลดลงจากแนวโน้มปกติประมาณ 7,300 ล้านบาท⁸

แต่เนื่องจากความไม่สะดวกและปลอดภัยในการขนส่งสินค้า มูลค่าการส่งออกไปยังตะวันออกกลาง ช่วงก่อนเกิดวิกฤตการณ์ ซึ่งมีมูลค่าเฉลี่ยเดือนละประมาณ 3,000 ล้านบาท ได้ลดลงเหลือประมาณ 2,000 ล้านบาท

แรงงานเป็นสินค้าประเภทบริการอีกประเภทหนึ่ง ที่เข้าไปทำงานในภูมิภาคดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ซึ่งหมายถึงรายได้ส่งกลับเป็นจำนวนมหาศาล ในปี 2533 (นับถึงเดือนกันยายน) รายได้ส่งกลับจากตะวันออกกลางของไทยทั้งสิ้น 4,742.6 ล้านบาท (ทั่วโลก 18,962.4 ล้านบาท)⁹

สงครามปลดปล่อยคูเวต ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อการค้า และแรงงานของไทยเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของไทย โดยในช่วงที่เกิดความขัดแย้งขึ้น ตลาดหุ้นไทยตกต่ำอย่างรุนแรงถึงร้อยละ 52 สินทรัพย์ของคนในวงการหุ้นลดลงกว่า 1 แสนล้านบาท สภาพคล่องทางการเงินในประเทศตึงตัวอย่างรุนแรงอันเป็นผลจากการนำเงินออกนอกประเทศของชาวต่างชาติ สิ่งก็ตามมาก็คือ การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของอัตราดอกเบี้ยในประเทศ จนมีการขยายเพดานดอกเบี้ยไปถึงระดับร้อยละ 19 สำหรับธนาคารพาณิชย์ และร้อยละ 21 สำหรับบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์ ผลที่ตามมาอีกประการหนึ่งก็คือ ความปั่นป่วนในตลาดอสังหาริมทรัพย์¹⁰ สิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากสถานการณ์ความขัดแย้งในตะวันออกกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ติดตามมา

⁸หน่วยดุลการชำระเงิน, ฝ่ายวิชาการ, ไทยในบริบทของวิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซีย, "ธนาคารแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร, มีนาคม 2534. (อึดสาเนา)

⁹เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

¹⁰สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, "วิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซียและผลกระทบต่อโลก," เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่องวิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซีย: มูลเหตุและผลกระทบ เสนอที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 17-19 เม.ย. 2534. (อึดสาเนา).

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศในตะวันออกกลางบางประเทศ : เน้นประเทศ
คู่อำคัญ

สาธารณรัฐอิรัก

ประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน ได้ทำการล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์
ลงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 ทำให้อิรักมีการปกครองแบบสาธารณรัฐ มีประธานาธิบดี
เป็นประมุขนับแต่นั้นเป็นต้นมา

อิรัก มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านหกประเทศ คือ คูเวต
ซาอุดีอาระเบีย จอร์แดน ซีเรีย และอิหร่าน ทางออกทะเลมีจำกัดเพียง บริเวณ
แม่น้ำชัต อัล-อาหรับ และคอร อับเตลลาห์ ในคูเวต และปัญหาทางออกสู่ทะเล
ได้กลายมาเป็นสิ่งที่ประธานาธิบดีซัดดัม หยิบยกมาเป็นข้ออ้างประการหนึ่งในการ
บุกยึดคูเวต

สถานการณ์ทางการเมืองภายในอิรัก ในปัจจุบันประธานาธิบดีซัดดัม
ฮุสเซน ยังคงสามารถกุมอำนาจเด็ดขาดเอาไว้ได้ โดยมีการปรับปรุงคณะรัฐบาล
และสมาชิกในสภาปฏิวัติหลายครั้ง นับตั้งแต่ที่อิรักพ่ายแพ้ในสงครามอ่าวเปอร์เซีย
 ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระชับอำนาจของประธานาธิบดี โดยการนำผู้ใกล้ชิดไปครอง
ตำแหน่งงานสำคัญไว้ทั้งหมด

สถานะทางเศรษฐกิจในช่วงเวลาก่อนปี พ.ศ. 2533 ซึ่งเป็นระยะก่อน
สงครามระหว่างอิรักและอิหร่านนั้น ปรากฏว่าราคาน้ำมันสูงมาก อิรักจึงมีรายได้
จากน้ำมันปีละเป็นจำนวนมาก และได้ทำสัญญาก่อสร้างปรับปรุงประเทศทำให้เกิด
หนี้เป็นจำนวนมากเช่นกัน เมื่อเกิดสงครามกับอิหร่าน ต้องนำเงินที่ได้จากการ
ขายน้ำมันเป็นหลักไปจัดซื้ออาวุธ เมื่อประสบปัญหาด้านการเงิน จึงหันไปกู้จาก
ต่างประเทศ หรือขอจ่ายเงินสำหรับสินค้าที่ซื้อเข้ามาเป็นสินเชื่อบริหาร 18-16
เดือน ประเทศที่ให้สินเชื่อกับอิรักเป็นจำนวนมากคือ สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ
คู่ปรปักษ์สำคัญในสงครามอิรัก-คูเวต

สำหรับด้านการค้านั้น อิรักดำเนินนโยบายการค้าแบบสังคมนิยม ร้อย
ละ 90 จะเป็นการนำเข้าโดยให้เอกชนดำเนินการ โดยรัฐจะเป็นผู้ควบคุมอีกต่อ

หนึ่ง ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของอิรักได้แก่เยอรมันตะวันตก ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา และประเทศในกลุ่มสังคมนิยม

อย่างไรก็ดี วิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซีย ซึ่งอิรักเป็นผู้ก่อขึ้นในปี พ.ศ. 2533 ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของอิรักอย่างกว้างขวาง และมีผลต่ออิรักในระยะยาว กล่าวคือ นอกจากอิรักจะประสบความเสียหายอย่างร้ายแรงจากสงครามกับฝ่ายพันธมิตรแล้ว ขณะนี้อิรักยังคงถูกมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจจากสหประชาชาติ ตลอดจนมาตรการลงโทษอื่น ๆ เพิ่มเติมจากสหรัฐฯ และประเทศพันธมิตรอื่น ๆ

นโยบายต่างประเทศ

อิรักมีนโยบายรุนแรง โดยประกาศว่าจะกำจัดการคงอยู่ของรัฐอิสราเอลด้วยวิธีการรุนแรง นโยบายต่อเพื่อนบ้านที่สำคัญคือ อิหร่านได้เปลี่ยนแปลงไปภายหลังจากการปฏิวัติอิสลาม ซึ่งนำไปสู่การกระทบกระทั่งตามพรมแดนอิรัก-อิหร่าน และได้ขยายตัวเป็นสงครามระหว่างประเทศ ในที่สุดสงครามได้ยุติลงโดยปริบูรณ์เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2531

ต่อมาอิรักได้มีเรื่องกระทบกระทั่งกับคูเวต เกี่ยวกับปัญหาพรมแดนระหว่างประเทศซึ่งเป็นแหล่งน้ำมันดิบที่สำคัญ แม้จะนานาประเทศรวมทั้งองค์การสันนิบาตอาหรับจะเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ยแต่ในที่สุดเหตุการณ์ได้บานปลาย เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2533 อิรักได้ยกกองกำลังเข้ายึดคูเวต และได้ส่งทหารเข้าประชิดชายแดนซาอุดีอาระเบีย ส่งผลให้ซาอุดีอาระเบียตัดสินใจเปิดประเทศรับกองกำลังทหารสหรัฐฯ เพื่อป้องกันการรุกรานของอิรัก และในที่สุดอิรักเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในสงครามครั้งนี้

ความสัมพันธ์กับประเทศไทย

ก. ด้านการเมือง ประเทศไทยกับอิรักมีความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2499 ทั้งสองฝ่ายต่างมีสถานเอกอัครราชทูตประจำที่กรุงแบกแดดและกรุงเทพฯ ไทยและอิรักไม่เคยมีข้อขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกันโดยตรง กล่าวคือมีความสัมพันธ์ที่ดีตามปกติ ฯพณฯ รัฐมนตรีช่วยว่าการ

กระทรวงการต่างประเทศของไทยเคยเดินทางเยือนอิรัก 2 ครั้ง ครั้งแรกในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2526 และครั้งที่สองในเดือนมกราคม พ.ศ. 2527 ในระหว่างวิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซีย ไทยดำเนินความสัมพันธ์กับอิรักด้วยความระมัดระวังโดยตลอด

ข. ด้านการค้าและเศรษฐกิจ ในระยะหลายปีที่ผ่านมา การค้าระหว่างไทยและอิรัก มีมูลค่าการค้าไม่มากนัก การค้าระหว่างกันไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. 2528-2529 มูลค่าการค้าลดลงถึง 200 กว่าล้านเหรียญสหรัฐ โดยไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้ามาโดยตลอด การที่มูลค่าการค้าลดลง เนื่องจากในช่วงเวลาที่กล่าวถึงอิรักอยู่ในระหว่างการทำสงครามกับอิหร่าน ต้องใช้จ่ายเงินไปในการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์เป็นจำนวนมาก

สถิติการค้าไทย-สาธารณรัฐอิรัก

มูลค่า : ล้านบาท

	ปี 2527	ปี 2528	ปี 2529	ปี 2530
สินค้าออกไปอิรัก	148.9	225.9	23.0	16.0
สินค้าเข้าจากอิรัก	0.7	0.1	0.4	-
ดุลการค้า	148.2	225.8	22.6	16.0

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

วิกฤตการณ์ในอ่าวเปอร์เซีย ส่งผลให้อิรักค้างเงินชำระค่าข้าวไทยเป็นมูลค่ากว่า 1,700 ล้านบาท ซึ่งคาดว่าอิรักจะยังไม่สามารถชำระหนี้สินได้อีกในอนาคตรวดเร็ว เพราะยังไม่สามารถส่งออกน้ำมันได้โดยเสรี นอกจากนี้คณะพ่อค้าข้าวส่งออกของไทยกลุ่มหนึ่ง ได้ลงนามในข้อตกลงส่งข้าวของไทยไปขายอิรักเป็นจำนวนถึง 645,000 ตัน ในช่วงเวลา 2 ปีที่ผ่านมา และได้เริ่มทยอยส่งข้าวงวดแรก 45,000 ตันไปแล้ว ปัญหาขณะนี้คืออิรักมีปัญหาในการจ่ายค่าข้าวจำนวน

ดังกล่าว¹¹

ค. ด้านแรงงาน ก่อนวิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซีย มีคนงานไทยทำงานอยู่ในอิรักประมาณ 6,000 คน โดยทำงานในด้านการก่อสร้าง ถนน สะพาน โรงพยาบาล และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ แต่เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งกับคูเวต และต้องทำสงครามกับฝ่ายพันธมิตร ทำให้คนงานไทยอพยพหลบหนีออกมาเป็นจำนวนมากจนเหลืออยู่ไม่ถึง 10 คน

ง. ข้อตกลงและความร่วมมือ ไทยกับอิรักได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยบริการเดินอากาศระหว่างกัน เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2518 ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ และต่อมาได้มีการลงนามความตกลงทางการค้าต่อกันเมื่อปี พ.ศ. 2527 และได้แลกเปลี่ยนตราสารระหว่างกัน เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2529 ความตกลงดังกล่าวได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมเศรษฐกิจและการค้าไทย-อิรักขึ้น และได้มีการประชุมร่วมครั้งแรกเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2532 ภายหลังวิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซีย อิรักพยายามเสนอให้มีการประชุมคณะกรรมการร่วมไทย-อิรัก ขึ้นใหม่ แต่ไทยได้หน่วงเหนี่ยวและขอให้เลื่อนออกไป เนื่องจากขณะนี้อยู่ในระหว่งการตรวจสอบขีปนาวุธของสหประชาชาติ¹² เมื่อเสร็จสิ้นลงแล้วจึงจะได้พิจารณาเรื่องการประชุมต่อไป

ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย

ซาอุดีอาระเบีย มีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขทรงมีอำนาจสูงสุดทั้งด้านการบริหาร การปกครอง และการทหาร มีมกุฎราชกุมารเป็นผู้สืบสันตติวงศ์ ซาอุดีอาระเบียไม่มีสถานติบัญญัติ และไม่มีรัฐธรรมนูญที่บัญญัติขึ้นมาเป็นลายลักษณ์อักษร แต่อาศัยธรรมนูญแห่งอิสลามเป็นหลักในการปกครอง โดยทั่วไปเสถียรภาพทางการเมืองภายในของซาอุดีอาระเบียมีความมั่นคง รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศ

¹¹ กองแอฟริกาและประเทศกลุ่มอาหรับ, "ภูมิหลังสาธารณรัฐอิรัก," กระทรวงการต่างประเทศ ตุลาคม 2534. (อัดสำเนา).

¹² เรื่องเดียวกัน

นโยบายต่างประเทศ

ในช่วงที่อิหร่านตกอยู่ใต้การปกครองของอยาตุลเลาะห์ โดโมนี่ ความสัมพันธ์กับซาอุดีอาระเบียไม่มีความราบรื่น ถึงขนาดประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูต เพราะซาอุดีอาระเบียเชื่อว่าอิหร่านเป็นตัวการลักลอบนำระเบิดเข้าไปในซาอุดีอาระเบีย ระหว่างเทศกาลฮัจจ์ เมื่อ 2 ปีที่แล้ว แต่ในปี พ.ศ.2534 ที่ผ่านมาก็ได้รื้อฟื้นความสัมพันธ์ระหว่างกันขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

ซาอุดีอาระเบีย เป็นผู้นำชาติอาหรับในการต่อต้านการรุกราน และยึดครองคูเวตของอิรัก ซึ่งส่งผลให้ซาอุดีอาระเบีย กลายเป็นมหาอำนาจที่มีความสำคัญยิ่งในภูมิภาคตะวันออกกลางในขณะนี้ เนื่องจากชัยชนะในสงครามอ่าวเปอร์เซีย ทำให้ประเทศเกิดความมั่นใจในการแสดงบทบาทที่แข็งขันมากขึ้นในด้านการต่างประเทศภายหลังการสิ้นสุดของวิกฤตการณ์ดังกล่าว ซาอุดีอาระเบียได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศในรูปแบบที่แข็งขัน และมีความคิดริเริ่มมากขึ้น อาจทำการตัดสินใจคืนดีกับอิหร่าน การแสดงบทบาทในความพยายามที่จะให้มีเจรจาสันติภาพในตะวันออกกลาง ในเวทีสหประชาชาติ ซาอุดีอาระเบียได้ส่งผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นประธานสมัชชาสหประชาชาติ สมัยที่ 46 ซึ่งก็ได้รับเลือกจากสมาชิกส่วนใหญ่ นอกจากนี้ประสพการณ์ในวิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซียได้ทำให้ซาอุดีอาระเบีย เล็งเห็นความสำคัญของประเทศกำลังพัฒนา ประเทศเล็ก ๆ ที่อยู่ห่างไกลมากขึ้น (สมัยก่อนซาอุดีอาระเบียไม่ค่อยให้ความสนใจมากเท่าใดนัก) เพราะประเทศเหล่านี้ได้แสดงท่าทีสนับสนุนซาอุดีอาระเบียและพันธมิตรในการต่อต้านอิรัก¹³

ความสัมพันธ์ไทย-ซาอุดีอาระเบีย

ก. ด้านการเมือง ประเทศไทยกับซาอุดีอาระเบีย ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2500 โดยทั้งสองฝ่ายมีการจัด

¹³ กองแอฟริกาและประเทศกลุ่มอาหรับ, "ภูมิหลังราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย," กระทรวงการต่างประเทศ ตุลาคม 2534. (อัดส์าเนา).

ตั้งสถานเอกอัครราชทูตซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นไทยยังมีสถานกงสุลใหญ่ที่นคร
เจดดาห์อีกแห่งหนึ่งด้วย

ซาอุดีอาระเบียให้การสนับสนุนท่าทีของไทยและอาเซียน ในปัญหา
กัมพูชามาโดยตลอด ประเทศไทยมีความสัมพันธ์อันดีและราบรื่นกับซาอุดีอาระเบีย
ตลอดมา แต่หลังจากเดือนกุมภาพันธ์ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา ความสัมพันธ์ได้
แปรเปลี่ยนไป เมื่อนักการทูตซาอุดีอาระเบีย 3 คน ถูกลอบสังหารในกรุงเทพฯ
ทางการซาอุดีอาระเบีย ได้ประกาศระงับการออกวีซ่าให้แก่คนไทย และห้ามคน
ของตนเดินทางมาประเทศไทย ต่อมาในวันที่ 10-12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533
คณะทูตสันถวะไมตรีนำโดย ฯพณฯ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
ร้อยตรีประพาส ลิมปะพันธุ์ เดินทางเยือนซาอุดีอาระเบีย เพื่อแสดงความเสียใจ
ต่อกรณีที่เกิดขึ้นที่สถานทูตของซาอุดีอาระเบีย ถูกลอบสังหารพร้อมทั้งอัญเชิญ
พระราชกระแสจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถึงกษัตริย์ฟะฮัด และสารจาก
นายกรัฐมนตรีของไทยไปถึงนายกรัฐมนตรีของซาอุดีอาระเบียไปด้วย

ระหว่างการเยือนตะวันออกกลาง ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2533
ร้อยตรีประพาส ลิมปะพันธุ์ ได้เข้าพบกับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่าง
ประเทศของซาอุดีอาระเบีย เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2533 ฝ่ายซาอุดีอาระเบีย
ยืนยันให้ความคุ้มครองและดูแลชาวต่างชาติทุกคน โดยขอให้แรงงานไทยทำงาน
ตามปกติ พร้อมกับแจ้งว่าพร้อมจะจำหน่ายน้ำมันให้แก่ไทย สำหรับเรื่องวีซ่านั้น
ฝ่ายซาอุดีอาระเบีย รับปากจะนำเรื่องนี้ไปแจ้งแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาด
ไทยต่อไป

ในสมัยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศนายอาทิตย์
อุไรรัตน์ ได้เดินทางไปเยือนซาอุดีอาระเบีย ระหว่างวันที่ 29 ธันวาคม 2533 -
2 มกราคม 2534 อันเป็นช่วงก่อนหน้าที่จะเกิดสงครามอ่าวเปอร์เซีย เพื่อแสดง
ท่าทีสนับสนุนบทบาทของซาอุดีอาระเบีย ในการต่อต้านการยึดครองคูเวตพร้อมกับ
สัญญาว่าไทยจะส่งทหารช่างและแพทย์ไปที่ซาอุดีอาระเบีย

ภายหลังสงครามยุติ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ม.ร.ว.
เกษมสโมสร เกษมศรี ได้นำคณะสันถวะไมตรีไปเยือนประเทศในตะวันออกกลาง
โดยได้ไปเยือนซาอุดีอาระเบียเมื่อวันที่ 2-5 พฤษภาคม พ.ศ. 2534 ในโอกาส

ดังกล่าว รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีได้เข้าเฝ้าเจ้าชายสุลต่าน บิน อับดุลลาซิช รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และได้ อัญเชิญพระราชสาส์นตอบของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถวายพระราชาธิบดี ซาอูดีอาระเบียด้วยบรรยากาศของการเยือนเป็นไปอย่างอบอุ่นและฉันท์มิตรยิ่ง

ข. ด้านการค้าและเศรษฐกิจ ซาอูดีอาระเบียเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของไทยในตะวันออกกลาง (มีมูลค่าการค้ามากที่สุด) อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบดุลการค้ามาตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525-2528 เนื่องจากมีการนำเข้าน้ำมันปิโตรเลียมจากซาอูดีอาระเบียเป็นจำนวนมาก เมื่อปี พ.ศ. 2524 ไทยทำสัญญาที่จะซื้อน้ำมันจากซาอูดีอาระเบีย เป็นระยะเวลา 3 ปี (1 ม.ค. 2525-31 ธ.ค. 2527) โดยจะซื้อน้ำมันวันละ 65,000 บาร์เรล แต่หลังจากปี พ.ศ. 2528 ประเทศไทยได้กระจายการซื้อน้ำมันไปยังแหล่งต่าง ๆ ทำให้ในปี พ.ศ. 2529 ประเทศไทยเริ่มได้เปรียบดุลการค้าซาอูดีอาระเบีย¹⁴ และมีสถิติการค้าระหว่างกันดังนี้

สถิติการค้าระหว่างไทย-ซาอูดีอาระเบีย (2526-2532)

มูลค่า : ล้านบาท

	<u>สินค้าเข้า</u>	<u>สินค้าออก</u>	<u>ดุลการค้า</u>
ปี 2526	24,430.2	4,245.1	-20,185.1
ปี 2527	20,864.7	4,599.4	-16,265.3
ปี 2528	7,121.3	4,381.6	-2,739.7
ปี 2529	2,522.5	5,398.2	2,875.7
ปี 2530	3,711.5	7,584.3	3,872.8
ปี 2531	5,131.9	9,012.9	3,881.0
ปี 2532	9,233.3	9,267.1	33.8

ที่มา ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ในระยะหลัง ชาอูตีอาระเบียได้กลายเป็นตลาดสินค้าที่มีความสำคัญที่สุดของไทย ในตะวันออกกลาง กล่าวคือ ชาอูตีอาระเบียได้ให้ความสนใจต่อสินค้าที่มาจากตะวันออกไกลมากขึ้น แทนที่จะมองแต่สินค้าที่มาจากตะวันตกเช่นในอดีต ทำให้สินค้าของไทยมีโอกาสเข้าไปขายในชาอูตีามากขึ้น ส่วนผู้ทางการค้าก็มีมากขึ้น เพราะสินค้าจากไทยมีคุณภาพดีและถูกกว่าสินค้าจากทางตะวันตก สินค้าที่ไทยส่งออกไปยังชาอูตีอาระเบีย ที่สำคัญได้แก่ ข้าวหนึ่ง ข้าวโพด สิ่งทอ เครื่องแต่งกาย สุภาพสตรี และอัญมณี

ค. ด้านความร่วมมือและความช่วยเหลือ ชาอูตีอาระเบีย ได้ให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาลไทย ตามโครงการเงินกู้จากกองทุนชาอูตีอาระเบียเพื่อการพัฒนา¹⁵ โดยในปี พ.ศ. 2524 รัฐบาลไทยได้เคยกู้เงินจากกองทุนฯ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาโครงการไฟฟ้าท้องถิ่น ได้แก่ โครงการโรงไฟฟ้าลิกไนต์ แม่เมาะ หน่วยที่ 4 ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต และโครงการเร่งรัดพัฒนาไฟฟ้าชนบทระยะที่ 2 ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ง. ด้านแรงงาน ก่อนหน้าวิกฤตการณ์ในอ่าวเปอร์เซีย มีแรงงานไทยในชาอูตีฯ ประมาณ 130,000 คน (สถิติกรมแรงงานปี พ.ศ. 2533) ซึ่งนับว่าเป็นตลาดแรงงานที่ใหญ่ที่สุดของไทยในตะวันออกกลาง และเป็นแหล่งที่นำรายได้กลับประเทศไทยกว่า 8,911.1 ล้านบาท (ปี พ.ศ. 2533) ในปัจจุบันผู้ทางการส่งออกแรงงานไทยไปยังชาอูตีอาระเบียยังมีอยู่ แม้จะประสบปัญหาการแข่งขันจากประเทศอื่น ๆ เช่น บังกลาเทศ ศรีลังกา ฟิลิปปินส์ ฯลฯ ซึ่งยอมรับค่าจ้างในอัตราต่ำกว่าของไทยก็ตาม

คูเวต

คูเวต มีกฎหมายรัฐธรรมนูญในการปกครองประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 เจ้าผู้ครองนครกุ่มอานาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ภายหลังจากวิกฤตการณ์ในคูเวต ได้เกิดขบวนการเพื่อปรับปรุงการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย ซึ่งนำโดย

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

กลุ่มผู้นำคูเวตที่พำนักอยู่ในต่างประเทศ เจ้าผู้ครองนครจำเป็นต้องโอนอ่อนผ่อนตาม ให้คำมั่นว่าจะพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทย เพื่อขยายฐานการสนับสนุนในช่วงที่ประเทศตกอยู่ในภาวะวิกฤติ โดยประกาศให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2535¹⁶

อย่างไรก็ตาม ความเคลื่อนไหวของคนหัวก้าวหน้ายังคงอยู่ในวงจำกัด และไม่น่าจะส่งผลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลคูเวตได้ นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังคงมีพันธะกรณีที่จะให้ความช่วยเหลือรัฐบาลคูเวตในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ

นโยบายต่างประเทศ

คูเวตมีนโยบายต่างประเทศที่นิยมตะวันตก และพึงพิงสหรัฐฯ ในด้านความมั่นคงมาตลอด ประสบการณ์จากการถูกอิรักยกกำลังเข้ายึดครองประเทศ ทำให้คาดกันว่า คูเวตจะยิ่งเพิ่มความสำคัญต่อนโยบายและความสัมพันธ์กับประเทศพันธมิตรตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐฯ รวมทั้งนโยบายต่อต้านอาหรับหัวรุนแรงล่าสุดขณะนี้ คูเวตได้ทำความตกลงด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ อังกฤษ ฝรั่งเศส และมีแผนจะทำความตกลงลักษณะดังกล่าวกับจีน และสหภาพโซเวียตต่อไป

ความสัมพันธ์ไทย-คูเวต

ก. ด้านการเมือง ประเทศไทยกับคูเวต ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2506 โดยคูเวตแต่งตั้งเอกอัครราชทูตประจำมาเลเซีย เป็นเอกอัครราชทูตประจำประเทศไทยอีกตำแหน่งหนึ่ง มีถิ่นพำนัก ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ สำหรับฝ่ายไทย ได้เปิดสถานเอกอัครราชทูตประจำคูเวตเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2526

¹⁶ กองแอฟริกาและประเทศกลุ่มอาหรับ, "ภูมิหลังรัฐคูเวต," กระทรวงการต่างประเทศ ตุลาคม 2534. (อัดสำเนา).

ในระหว่างวันที่ 12-14 สิงหาคม พ.ศ.2526 และ 16-17 มกราคม พ.ศ.2527 เพื่อกระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือแบบทวิภาคี ทางทางส่งเสริมและขยายตลาดการค้าไทย และศึกษาปัญหาของแรงงานไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้นคือ พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา จึงได้เดินทางไปเยือนคูเวตตามคำเชิญของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่างประเทศของคูเวต เมื่อวันที่ 1-4 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2528 เพื่อกระชับความสัมพันธ์ทวิภาคี โดยเฉพาะด้านการค้าความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

ดอกเตอร์อาซิด อัล อาเมรี รัฐมนตรีน้ำมันคูเวต เยือนประเทศไทย เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม-4 กันยายน พ.ศ.2533 ในฐานะผู้แทนพิเศษของเจ้าผู้ครองนครคูเวต เพื่อขอความสนับสนุนจากรัฐบาลไทยต่อรัฐบาลที่ขอขบรมของคูเวต และยืนยันการลงทุนในประเทศไทยต่อไป นอกจากนี้แล้วนายยาฮาฟาฮัด อัก-ซุมิด รัฐมนตรีการเคหะคูเวต ได้เดินทางมาเยือนไทยในวันที่ 28-30 พฤศจิกายน พ.ศ.2533 เพื่อประเมินการสนับสนุนของมิตรประเทศต่อคูเวตในกรณีวิกฤตการณ์อิรัก-คูเวต¹⁷

เมื่อสงครามสิ้นสุดลง ม.ร.ว. เกษมสไมสร เกษมศรี รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ได้นำคณะสันถวะไมตรี จากประเทศไทยไปเยือนคูเวต ในระหว่างวันที่ 6-7 พฤษภาคม พ.ศ.2534 โดยได้เข้าเฝ้า ชีค อัล ซาบาห์ มกุฎราชกุมารและนายกรัฐมนตรีคูเวต เพื่อกระชับความสัมพันธ์และแสวงหาช่องทางที่จะจ้างคนงานไทยจำนวน 7,000 คน ที่เคยทำงานอยู่ในคูเวตก่อนสงคราม¹⁸

ข. ด้านการค้าเศรษฐกิจ การค้าระหว่างไทยกับคูเวต คิดเป็นปริมาณที่สูงมากเนื่องจากคูเวตเป็นตลาดการค้าเสรี ภาษีขาเข้าต่ำ ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ คูเวตจึงเริ่มหันมาสนใจสินค้าคุณภาพดี ราคาปานกลาง ทำให้ไทยส่งสินค้าทั้งอุปโภคและบริโภคเข้าไปจำหน่ายในคูเวตได้มากขึ้น และได้

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้าเต็ม.

เปรียบดุลการค้าคูเวตในปี 2527-2528 แต่ในปี 2529 ประเทศไทยได้สั่งซื้อ
น้ำมันจากคูเวต ทำให้ไทยเสียเปรียบดุลการค้าคูเวต

สถิติการค้าไทย-คูเวต

มูลค่า : ล้านบาท

	<u>สินค้าเข้า</u>	<u>สินค้าออก</u>	<u>ดุลการค้า</u>
ปี 2528	0.6	1,695.9	1,695.3
ปี 2529	1 630.2	1,248.8	- 381.4
ปี 2530	3,775.3	1,446.9	-2,328.4
ปี 2531	1,714.4	1,997.0	282.6
ปี 2532 (กันยายน)	2,236.9	2,084.3	-152.6

: สินค้าเข้าจากคูเวตที่สำคัญ น้ำมันปิโตรเลียมดิบและน้ำมันที่ได้จากหินเชลล์

: สินค้าส่งออกไปคูเวตที่สำคัญ เครื่องแต่งกายทำด้วยเส้นใยประดิษฐ์

รองเท้า เครื่องรูปพรรณ ข้าวขาว 5%

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ค. ด้านแรงงาน ก่อนวิกฤตการณ์ในอ่าวเปอร์เซีย มีคนงานไทยใน
คูเวตประมาณ 6,500 คน ส่งเงินกลับประเทศไทยประมาณ 703.81 ล้านบาท
(ปี พ.ศ.2532) คิดเป็นประเทศที่ส่งรายได้กลับประเทศมากเป็นอันดับที่สาม
รองจากสหรัฐฯ และซาอุดีอาระเบีย¹⁹ ปัญหาแรงงานที่ผ่านมามีคือ ได้มีการลด
อัตราค่าจ้างแรงงานต่างชาติดังประมาณ 10-15% และเลิกจ้างคนงานต่างชาติ
เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจภายใน

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

ตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวซึ่งประกาศใช้เมื่อ เดือนธันวาคม 2514 นั้น สหรัฐอาหรับฯ เป็นสหพันธรัฐ ปัจจุบันประกอบไปด้วย 7 รัฐ อานาการปกครองสูงสุดของสหพันธรัฐอยู่ที่สภาสูงสุดมีสมาชิกประกอบด้วยเจ้าผู้ครองรัฐ ทั้ง 7 รัฐ การตัดสินใจใช้คะแนนเสียงอย่างน้อย 5 คะแนน สภานี้จะเป็นผู้เลือกประธานาธิบดีและรองประธานาธิบดีจากสมาชิกสภาสูงสุด

นโยบายต่างประเทศ

สหรัฐอาหรับฯ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและมีนโยบายนิยมฝ่ายตะวันตก สำหรับประเทศเพื่อนบ้านนั้น สหรัฐอาหรับฯ เคยมีข้อพิพาทกับซาอุดีอาระเบีย เกี่ยวกับการปักปันเขตแดนที่ไม่แน่ชัด แต่ก็สามารถทำความตกลงกันได้สำเร็จในปี พ.ศ. 2517 มีผลให้ทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน นอกจากนี้ สหรัฐอาหรับฯ ยังมีข้อขัดแย้งกับอิหร่านเกี่ยวกับการที่อิหร่านได้เข้ายึดเกาะ 2 เกาะใกล้บริเวณช่องแคบฮอร์มุซ ซึ่งสหรัฐอาหรับฯ อ้างว่าเป็นของตน ส่วนประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ นั้นก็มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

สหรัฐอาหรับฯ เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับโซเวียต เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2529 และได้มีการลงนามในความตกลงทางด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับจีนในปีเดียวกัน

ความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

ก. ด้านการเมือง ประเทศไทยกับสหรัฐอาหรับฯ ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันตั้งแต่วันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2518 โดยมีเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงริยาด ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำสหรัฐอาหรับฯ อีกตำแหน่งหนึ่ง และต่อมาในปี พ.ศ. 2531 ได้มีการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของเอกอัครราชทูต กล่าวคือ ได้มีการตั้งให้เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงมัสกัต ดำรงตำแหน่งประจำสหรัฐอาหรับฯ แต่การแต่งตั้งดังกล่าวยังคงมีปัญหา เนื่องจากสหรัฐอาหรับฯ ได้เห็นชอบต่อการให้เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงริยาด เป็น

เอกอัครราชทูตประจำสหรัฐอเมริกาแล้ว ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงต้องติดต่อผ่านทางสถานเอกอัครราชทูตดังกล่าวคือ ที่กรุงริยาด²⁰

ในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาแกมพูชา สหรัฐอาหรับฯ ออกเสียงสนับสนุนข้อมติขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับปัญหาแกมพูชาในสมัยที่ 35-43 (งดออกเสียงในสมัยที่ 34 และ 37) ซึ่งถือว่าเห็นด้วยกับจุดยืนของไทยต่อปัญหาดังกล่าว ส่วนประเด็นเกี่ยวกับที่นั่งของรัฐบาลแกมพูชาประชาธิปไตยสหรัฐอาหรับฯ ให้การรับรองโดยลงมติสนับสนุนในสมัยที่ 36 และ 37 (งดออกเสียงสมัยที่ 34 และ 35)

บุคคลสำคัญ ๆ ของสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ได้เคยเดินทางมาเยือนไทยหลายครั้ง ยกตัวอย่างเช่น ซีค อาเหม็ด คาลิฟาร์ อัล-ซุเวดี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายฮาเมอร์दान บิน ราซิด อัล มัคดุม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและอุตสาหกรรม และนายโมนา ซาอิด อัล-โอบตา รัฐมนตรีว่าการปิโตรเลียมและทรัพยากร ของสหรัฐอาหรับฯ เดินทางมาเยือนไทยเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2520 ตามคำเชิญของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยสมัยนั้นคือ นายอุบดิศ ปาจรียางกูร

ทางฝ่ายไทยเองก็ได้เคยเดินทางไปเยือนสหรัฐอาหรับฯ โดยในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2523 นายวิศิษฐ์ ต้นสังจา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เดินทางไปเยือนสหรัฐอาหรับฯ ต่อมาในวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2530 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยของไทย นายเจลีเยว วัชรพุกก์ เดินทางไปเยือนเพื่อกระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างไทยกับสหรัฐอาหรับฯ รวมทั้งเยี่ยมเยียนคนไทย ซึ่งก่อนหน้าที่จะเกิดวิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซีย มีแรงงานไทยอยู่ในประเทศดังกล่าวประมาณ 3,000 คน (สถิติกรมแรงงานปี พ.ศ. 2532)

ข. ด้านการค้าเศรษฐกิจ ประเทศไทยมีศูนย์พาณิชย์กรรม ตั้งอยู่ที่รัฐดูไบ ท่าหน้าที่สำรวจตลาดและส่งเสริมสินค้าออกของไทยในประเทศนี้ สหรัฐอาหรับฯ เป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญอันดับที่ 2 ของไทยรองจากซาอุดีอาระเบีย

²⁰ กองแอฟริกาและประเทศกลุ่มอาหรับ, "ภูมิหลังสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์," กระทรวงการต่างประเทศ สิงหาคม 2534. (อัดสำเนา).

สินค้าที่ไทยส่งออกไปขายคือ เสื้อผ้าสำเร็จรูป สิ่งทอ ผลิตภัณฑ์พลาสติก ข้าว อาหารทะเลแปรรูป รองเท้า ส่วนสินค้าที่ไทยนำเข้า คือ น้ำมัน

ประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา ทำการค้ากันในลักษณะที่ไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้ามาโดยตลอด

การขยายตัวของสินค้าไทยในสหรัฐอเมริกา เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลของศูนย์สถิติการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ระบุว่าในปี พ.ศ.2532 สินค้าของไทยสามารถขยายตัวได้อย่างสูงสุดในรัฐคูโบ ได้ครองส่วนแบ่งตลาดรัฐคูโบ ร้อยละ 4.1 (เทียบกับสินค้าที่มาจากต่างประเทศทั้งหมด) โดยมีข้าว เสื้อผ้า อาหารทะเลแปรรูป เป็นสินค้าหลัก และยังมีสินค้าชนิดอื่นที่สามารถจะเจาะตลาดนี้ได้อีก เช่น เครื่องประดับ ขวดแก้ว ท่อเหล็ก ผ้าฝืน เครื่องแต่งกายชาย

ค. ด้านความร่วมมือ ไทยและสหรัฐอเมริกา ได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยการบริการเดินอากาศระหว่างกัน เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ.2533 รวมทั้งได้พิจารณาเรื่องว่าด้วยการยกเว้นการเก็บภาษีซ้อนจากเงินที่ได้จากการบริการการเดินอากาศ ซึ่งทางสหรัฐอเมริกา เป็นฝ่ายเสนอขึ้นมาในเดือนตุลาคม

สถิติการค้าไทย-สหรัฐอเมริกาเอมิเรตส์

มูลค่า : ล้านบาท

ปี	มูลค่าการค้า	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2528	4,215.7	2,376.7	1,839.0	537.7
2529	5,465.5	3,908.4	1,557.1	2,351.3
2530	9,358.8	5,727.6	3,631.2	2,096.4
2531	12,435.1	6,235.2	6,199.9	35.3
2532	15,876.7	8,515.8	7,360.9	1,154.9
2533	5,089.6	3,702.1	1,387.5	2,314.6

ปี พ.ศ.2533 เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม-เมษายน

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

พ.ศ. 2531 และเป็นเรื่องที่กระทรวงการคลังรับไปพิจารณา เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว กระทรวงการคลังมีนโยบายดังนี้คือ จะมุ่งเจรจาเรื่องการเก็บภาษีซ้อนจากเงินที่ได้จากการบริการเดินอากาศระหว่างไทยกับซาอุดีอาระเบีย และโอมาน ซึ่งทั้งสองประเทศมีหุ้นอยู่ในสายการบินกัลฟ์แอร์ และมีสายการบินไทยไปลงในประเทศทั้งสอง ำให้เสร็จสิ้นก่อนที่จะเริ่มการเจรจากับสหรัฐอเมริกาสำหรับเอมิเรตส์²¹

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.